

הרב שבת יגל

השלמת פרשות בעקבות מגפת הקורונה

בעקבות מגפת הקורונה הורו משרד הבריאות והרבנים במהלך חודש אדר תש"ף, לסגור את בתי הכנסת. חלק מהזמן אף היה אסור לקיים מניינים בשטח פתוח. בעקבות כך, רבים לא הצליחו לשמוע קריאת התורה, לפחות בחלק מהשבתות. כעבור פרק זמן הודיעו הרשויות המוסמכות כי ניתן לשוב להתפלל במניין. יש לדון אפוא אם בשבת הראשונה שלאחר החזרה לתפילה במניין יש להשלים ולקרוא את כל הפרשות החסרות, ואם כן, כיצד נכון לעשות זאת.

א. האם יש קבע לפרשות?

מקור הלכת השלמת הקריאה הוא בספר אור זרוע. האור זרוע¹ מביא מעשה שהיה במקום הנקרא "קלוניא" שאחד מהמתפללים עיכב את התפילה בשבת פרשת אמור ומשום כך לא קראו בתורה, ובשבת הבאה ציווה ה"ר אליעזר בר' שמעון זצ"ל להתחיל לקרוא מפרשת אמור ולקרוא גם את פרשת בהר והטעם:

שלא לדלג פרשה אחת מן התורה לפי כי מימות משה רבינו נתקן לקרות התורה בפרשיותיה ולהשלימה בכל שנה ושנה כדי להשמיעה לעם מצות וחוקים.

האור זרוע מסביר שם שסידור הפרשות כולל השלמת התורה בכל שנה ושנה הוא כבר מתקנת משה רבינו מימות משה רבינו. הוא העלה אפשרות שאולי בתקנת משה רבינו כלולים גם שיוך והצמדה של כל פרשה לשבת המיוחדת לה, ואם כך לא ניתן לקרוא את פרשת אמור אלא רק בשבת המקורית שבה היא צריך לקרותה, ואם לא קראו בשבת המתאימה, אזי עבר זמנו ובטל קרבנו.² אך

1 ח"ב, הל' שבת סי' מה, תשובת ר' אליעזר ב"ר שמעון.

2 הלשון "עבר זמנו בטל קרבנו" אינו מופיע באור זרוע, אך בדרכי משה, או"ח סי' קלה ציטט כך את האור זרוע.

בסופו של דבר הוא הוכיח כי אין קבע בפרשית לקרות כל פרשה דווקא בשבת מסוימת, אלא העיקר לקרוא את התורה לפי הסדר ולסיימה בכל שנה, והראיה מיום טוב שחל להיות בשבת, שלא קוראים בשבת זו פרשת השבוע, ולשבת הבאה חוזרים לקרוא ממקום שפסקנו ולא מדלגים פרשה, ומוכח שאין קבע לפרשות.³

ועוד כתב האור זרוע, שאפילו אם נאמר שיש קבע לפרשות מכל מקום יש להשלים את קריאת פרשת השבוע, ומוכיח כן משיר שהלויים היו שרים בבית המקדש בחול המועד של סוכות שהגמרא הולכת ומפרטת את סדר המזמורים, וכותבת הגמרא שאם אחד מימי חול המועד חל בשבת, אזי משוררים ביום זה את השיר של שבת וביום ראשון חוזרים לסדר המזמורים, באופן שיוצא שהמזמור האחרון בסדרה נדחה ולא משוררים אותו, ואם כך הדבר בסדר השיר, על אחת וכמה וכמה שכך יהיה הדין בסדר הפרשיות שהיא תורת יוצרנו חוקים ומשפטים שאין לדלג.

ואין לומר שאם אנו למדים הלכה זאת מסדר השיר, אם כן נשווה את הנידונים עד הסוף, וכשם שבסדר השיר אנו מבטלים לגמרי את השיר האחרון, ואין שרים שני שירים ביום אחד, הוא הדין שנדחה את הפרשה האחרונה בסדרה, ולא נקרא שתי פרשות בשבת אחת, דזה אינו, שבסדר השיר אי אפשר בעניין אחר, אבל בנידון סדר הפרשות ניתן לקרוא ב' פרשות בשבת אחת ויש לעשות זאת, כי צריך להשלים את כל הפרשות בשנה אחת.

ב. טורח הציבור

בסיום דבריו מעורר האור זרוע את שאלת טורח הציבור בקריאת שתי פרשות בשבת אחת, אך דוחה זאת מחמת שני טעמים:

³ והיה מקום להקשות ששאני יו"ט שחל להיות בשבת שמלכתחילה לא נתקנה פרשה בשבת כזו, שהרי כל שנה סדר הפרשות שונה, כדי להתאים את מספר השבתות לפרשות, ואין זה דומה לשבת שבה אכן היה צריך לקרוא את פרשת אמור ולבסוף לא קראו פרשה זו, ואין ראייה שניתן לקרותה בשבת אחרת. וצריך לומר שכוונת האור זרוע שמזה גופא שכשיום טוב חל להיות בשבת, מבטלים את קריאת פרשת השבוע, זה כשלעצמו מוכיח שאין קבע לפרשות על פי שבתות מסוימות דווקא.

א. מבואר במסכת סופרים שאם דילגו פסוק אחד צריך לחזור ולקרוא את כל הפרשה,⁴ ומוכח שמאחר שכך ההלכה, אין לחוש לטורח ציבור, ועל אחת כמה וכמה כאשר מדובר על דילוג של פרשה שלמה שיש להשלימה ואין לחוש לטורח ציבור.

ב. יש שבתות שקוראים בהן שתי פרשות (בשנים שבהן מספר הפרשות עודף על מספר השבתות), ומבואר שאין טורח ציבור כאשר קוראים ב' פרשות בשבת אחת.

עד כאן תוכן דבריו של האור זרוע,⁵ ודבריו הובאו בקיצור בספר האגודה,⁶ במהר"י וייל,⁷ בספר הגהות המנהגים (טירנא),⁸ וכך נפסק להלכה ברמ"א.⁹

4 ולעניין הלכה במקרה כזה (שדילגו פסוק אחד) עיין בספר פסקי תשובות, סי' קלז אות ב.
5 והנה שמעתי מי שרצה לטעון בדעת האור זרוע שחובת ההשלמה היא לא ממש מעיקר הדין, אלא בגדר הנהגה טובה, והסתייע מלשון האור זרוע שכתב לקראת סוף דבריו "וכך הוא מצוה מן המובחר", ומאחר שלא מצינו בכל רבותינו האחרונים שדנו בהלכה זו שהעירו זאת, אלא התייחסו לזה כחובה גמורה, נראה לי כי אין דברי האור זרוע הנ"ל מוסבים על חובת ההשלמה אלא על נקודה אחרת, שבסיום דבריו הביא האור הזרוע את דברי הרמב"ם שהמנהג הפשוט לכל ישראל שמשלימים את התורה בשנה אחת ומתחילים מבראשית בשבת שאחרי סוכות, וקורין והולכין על הסדר עד שגומרין את התורה בחג הסוכות, אך יש מנהג משלימים את התורה בשלוש שנים ואינו מנהג פשוט, עכת"ד של הרמב"ם. וכוונת האור זרוע בזה שקודם לכן כתב שפעמים קורין ב' פרשות בשבת אחת כאשר מספר הפרשות עודף על מספר השבתות, ועל זה כתב שכך הוא מצווה מן המובחר, כי ברמב"ם מבואר שהמנהג הפשוט הוא לסיים את התורה בכל שנה, ולא פעם בשלוש שנים, ולכן מצווה מן המובחר לקיים את המנהג הפשוט, ולזה כיוון האור זרוע בכתבו "מצווה מן המובחר", אך לנידון דידן אחר שאנו נוהגים כמנהג הפשוט של הרמב"ם וצריכים אנו לסיים את התורה פעם בשנה, בוודאי שיש חובה להשלים את הפרשה מעיקר הדין, שאין זה סביר לומר שאותו ציבור מעתה והלאה יפרוש מהסדר הרגיל הנהוג ויהיה לו סדר שונה בקריאת הפרשות, ולדלג פרשה אחת בוודאי אי אפשר וכפי שכתב האור זרוע קודם לכן "שלא לדלג פרשה אחת מן התורה". נמצא שלדעת האור זרוע יש חובה גמורה והלכה פסוקה להשלים את הפרשה - כן נראה לעניות דעתי. אך מצאתי בספר חזון עובדיה, שבת, ח"ב עמ' של שהביא מספר ברכות המים (לראשון לציון הרב מיוחס) שכתב ביחס לאופן השלמת הפרשה, שהעולה הראשון יקרא את כל הפרשה החסרה כולל תחילת הפרשה הנוכחית משום שקריאת הפרשה החסרה אינה אלא לתשלומין ואינה חובה כל כך.

6 מגילה פ"ג סי' ל.

7 חידושי דינין והלכות סי' סו.

8 ספר המנהגים (טירנא), הגהות המנהגים - מנהג של שבת.

9 או"ח קלה, ב. ויש לציין שבשו"ת מהרי"ל החדשות סי' קמב כותב שלא ראה שנוהגים כן, וכתב הטעם משום חשש קלקול הנכנסים והיוצאים שלא ידעו שקוראים ב' פרשות ויבואו לטעות בסדר הפרשות ומכך גם לטעות בסדר המועדות בגלל הסימנים של הפרשות עם המועדות (כגון "מנו ועצרו" וכדו'), שעמי הארץ סומכים על סימנים הללו לידע מתי המועדות.

ג. שיטת הגר"א בהלכה זו

ובנושא זה של חיוב השלמת הפרשה מצינו כמה מחלוקות בדברי רבותינו האחרונים, ומכיוון שדברי הגר"א בעניין זה נוגעים לכמה מן המחלוקות, אקדים תחילה את דברי הגר"א, שכתב כמה מילים בודדות על הלכה זו המובאת כאמור ברמ"א וזה לשונו:¹⁰ "כמ"ש בתפלה טעה ולא התפלל וכולי".

הרי לן דדעת הגר"א לדמות את המקרה של ביטול הקריאה למקרה של ביטול התפילה, שכשם שמצינו שמי שלא התפלל תפילה בזמנה, יכול להשלימה ולהתפלל בזמן התפילה הבאה פעמיים, אחת לשם התפילה הנוכחית, ואחת לשם תשלומין, הוא הדין לעניין קריאת התורה.

ומכך דייקו כמה מהאחרונים מהי דעת הגר"א באשר לכמה מן המחלוקות שנביא בהמשך, אולם זאת יש לומר שבוודאי אין דעת הגר"א לדמות עניינים אלו לכל מילי, שהרי צורת ההשלמה של הקריאה החסרה היא באופן שקוראים קודם את פרשת השבוע החסרה, ואח"כ קוראים את הפרשה הנוכחית, וכפי שמבואר במקור הדברים באור זרוע,¹¹ אך בתפילת תשלומין עושים ההפך, קודם מתפללים את התפילה הנוכחית ואחר כך מתפללים את התפילה החסרה, ואין היגיון לומר שאין הכי נמי לדעת הגר"א צריך קודם לקרוא את הפרשה הנוכחית וכו', שלא מצינו כזאת לשום אחד מן הפוסקים.¹²

אך על כל פנים יש מקום ללמוד שלדעת הגר"א גדר חיוב ההשלמה של הפרשה החסרה הוא מדין תשלומין ולא מדין עיקר התקנה.

10 ביאור הגר"א לשו"ע, או"ח קלה, ב.

11 והטעם הוא שחלק מתקנת משה רבינו הוא לקרוא את התורה על הסדר, וכמבואר במשנה במסכת מגילה "קורין כסדרן", ותורת ה' תמימה.

12 אמנם בספר פדה את אברהם (פלאגי') מע' ק אות יט (מובא בשערי רחמים על ספר שערי אפרים שער ז אות יא) מבואר שדעתו שאכן קודם קורא את הפרשה הנוכחית ולאחר מכן משלים את הפרשה החסרה, וכן בספר לשון חכמים כותב כן בשם ספר צנצנת המן (מובא כל זה בשערי רחמים שם אות יב), וטעמו משום שיש לדמות זאת לתפילת תשלומין, אך אין נוהגים כך, ובמקור הדברים באור זרוע מבואר להדיא לא כך. והרי המשנה ברורה שהתחשב בדעת הגר"א בעניין זה והזכירה כמה פעמים, סתם שסדר ההשלמה הוא קודם הפרשה החסרה ולאחר מכן הפרשה הנוכחית וכמבואר במקור הדברים באור זרוע, ואילו היה סובר שלדעת הגר"א סדר ההשלמה הוא הפוך בוודאי היה מפרש זאת.

ד. גדר חובת קריאת הפרשה החסרה

ובעצם שאלה זו, אם השלמת קריאת הפרשה החסרה היא מעיקר התקנה או רק בגדר תשלומין, כבר נחקרה בדברי האור זרוע גופא, שהרי האור זרוע כתב ב' סברות למה יש להשלים ולקרוא את הפרשה החסרה ולא יהיה זה בגדר עבר זמנו בטל קרבנו. בסברה הראשונה כתב שאין קבע לפרשות ואין שיוך מיוחד של פרשה מסוימת לשבת מסוימת, והעיקר הוא לקיים את תקנת משה רבינו לקרוא בתורה בכל שבת ולהשלים את התורה, וממילא יש לומר לפי זה שהקריאה של הפרשה החסרה בשבת הבאה איננה בגדר תשלומין, אלא בגדר עיקר התקנה, שכך הייתה התקנה להשלים את התורה בכל שנה, ואם לא קיים בשבת הקודמת חלק אחד בתקנה (לקרוא בתורה בכל שבת) אין היגיון שלא יקיים בשבת הבאה את כל התקנה (גם לקרוא בתורה וגם להביא לידי זה שיסיים את התורה בכל שנה ושנה). אך בהמשך דבריו כתב האור זרוע שאף אם תאמר שיש קבע לפרשות, מכל מקום יש להשלים ולקרוא את הפרשה החסרה, וכמו שמוכיח זאת מסדר השיר בבית המקדש בחול המועד סוכות וכמובא כל זה לעיל, ולפי מהלך זה יש לומר שקריאת הפרשה החסרה היא בגדר תשלומין ולא בגדר עיקר התקנה.

והארכתי בכל זה מאחר שחקירה זו בהבנת החיוב של השלמת הפרשה החסרה (אם זה מדין תשלומין או משום עיקר התקנה) משליכה על כמה ממחלוקת האחרונים בעניין זה וכמו שיבואר לקמן.

נפקא מינה בין שני הצדדים תהיה אולי במקרה שבו לא קראו את הפרשה החסרה במזיד. העטרת זקנים¹³ הסתפק אם דין ההשלמה הוא רק באופן שביטלו את הקריאה בשוגג או באונס, או גם היכא שביטלו במזיד, ובפרי מגדים¹⁴ כתב שאפילו במזיד משלימים. והביאור הלכה¹⁵ הביא נידון זה והוסיף שלשיטת הגר"א שדימה את הדין לתפילת תשלומין, משמע לכאורה שהחיוב הוא רק בשוגג, כי לא תיקנו תשלומין למזיד וכמו לעניין תשלומי תפילה.

13 על שו"ע, או"ח סי' קלה.

14 אשל אברהם סי' קלה סק"ד.

15 ריש סי' קלה.

ה. האם ניתן לקרוא שלוש פרשות בשבת אחת?

במהר"ם מינץ מובא מעשה שאירע בקהילת קודש ווירמש בשבת פרשת ויקהל-פקודי שהחלו לקרוא את פרשת השבוע, וכאשר הגיעו לעליית שביעי (חזק), התגלע ויכוח בין שני יהודים מי מהם יזכה לעלות לתורה לעלייה זו, והוויכוח נמשך לערך כשעתיים, עד שרוב הקהל עזב את בית הכנסת ולקח עמו ספר תורה והלכו לחדר אחר ושם השלימו את קריאת התורה, והיו כאלו שטענו שאף שהצליחו להשלים את הקריאה, צריכים הם לקרוא בשבת הבאה עם פרשת ויקרא גם את פרשות ויקהל ופקודי בגלל כל מיני סיבות שונות שהמהר"ם מינץ דחה אותם. אך כתב שם בהמשך דבריו שגם אילו לא היו מצליחים להשלים את קריאת פרשות ויקהל ופקודי, לא היו צריכים (וגם לא היו יכולים) להשלים את קריאתן בשבת פרשת ויקרא, וזאת משום שלא מצינו בשום מקום שיקראו שלוש פרשות בשבת אחת, וכן מסתברא דאם לא כן אין לדבר סוף. וכתב שיש לדייק כן מדברי האור זרוע שדן אודות מקרה של ביטול רק פרשה אחת. והוסיף המהר"ם מינץ שלקראו רק את פרשת פקודי אי אפשר, מאחר שפרשות ויקהל-פקודי היו דבוקות בשבת שעברה ולכן נחשבות כפרשה אחת לאותה שבת, ואין סברה כלל לחלקן ולקראו בשבת הבאה את חצי החיוב של שבת שעברה.¹⁶ ובהמשך דבריו כתב סיבה נוספת מדוע אי אפשר להשלים את פרשות ויקהל-פקודי בשבת פרשת ויקרא, ויובא לקמן.

והנה מה שכתב לדייק כן מהאור זרוע הוא לכאורה תמוה, דזיל בטר טעמא, שהרי לפי הטעם של האור זרוע המובא לעיל בהרחבה, לכאורה אין שום סברה לחלק בין השלמת פרשה אחת להשלמת ב' פרשות, ובפרט אם מדובר כאשר קראו בשבת אחת ב' פרשות מחוברות, ומה שהאור זרוע דיבר על רק על פרשה אחת, כי כן היה המעשה שהביא שם בתחילת דבריו וכמבואר לעיל.

ולולי דמסתפינא הוזה אמינא, שהמהר"ם מינץ לא ראה את דברי האור זרוע במקורם, ורק ראה את קיצור דבריו המובאים בספר האגודה, ולכן דייק מדבריו כך, אבל אילו היו רואה את דבריו במקורם לא היה מדייק כך מדבריו.¹⁷

16 ועיין לקמן לגבי השאלה אם יש לחלק בשיטת המהר"ם מינץ בין מקרה שהקריאה החסרה היא ב' פרשות מחוברות, לבין מקרה ששבת ההשלמה היא שבת שצריך לקרוא בה ב' פרשות מחוברות.

17 שוב מצאתי שכיוונתי בזה לדברי שו"ת זכרון יהונתן, חלק או"ח סוף סי' ב.

ובאמת מצינו חולקים על המהר"ם מינץ. בהגהות המנהגים¹⁸ הביא את דינו של המהר"ם מינץ (לא להשלים קריאה של ב' פרשות מחוברות) וכתב על זה: "אבל לא נראין דבריו בעיני". וכן באליה רבא הסכים למה שכתב בהגהות המנהגים, וכתב שאין לדלג שום פרשה ואין חילוק בין אם המקרה היה בשבת שהייתה בה פרשה אחת לבין שבת שהיו בה שתי פרשות, והוסיף עוד שכן הדין אם התבטלה הקריאה כמה שבתות שיש לקרוא את כל הפרשות שביטלו בשבת אחת, וכן דעת בעל ערוך השולחן.¹⁹

והנה יש מקום להסכים לפסקו של המהר"ם מינץ אבל לא מטעמו, אלא מטעם אחר והוא טורח הציבור, שכאשר קוראים שלוש פרשות בשבת אחת, הקריאה נמשכת זמן רב ויש לחוש לטורח הציבור. אולם המעיין ימצא שזה תלוי בב' הטעמים שכתב האור זרוע מדוע אין בחובת השלמת הפרשה חשש של טורח הציבור. בטעם הראשון כתב שמאחר שכך ההלכה והחובה אין לחוש לטורח הציבור, והוסיף וכתב טעם נוסף שהרי יש שבתות שקוראים בהן ב' פרשות לכתחילה, ועל כורחך שאין חוששים לטורח הציבור. והנה בנידון דידן שיש לקרוא ג' פרשות, לפי הטעם הראשון אין לחוש משום טורח הציבור, אבל לפי הטעם השני יש לומר שמאחר שלא מצינו שבת שקוראים בה ג' פרשות שלמות, יש לומר שבג' פרשות יש לחוש משום טורח הציבור.

אולם נראה יותר שהאור זרוע סבר לעיקר את טעמו הראשון, ואת המשך דבריו כתב רק כתוספת, ובאמת אין נראה כל כך לחלק (לעניין טורח הציבור) בין השלמת פרשה אחת להשלמת ב' פרשות מחוברות, והרי יש פרשות ארוכות ויש פרשות קצרות.

ו. השלמה כשלא קראו בתורה יותר משבת אחת

עד עתה דיברנו על מקרה שבו לא קראו בתורה בשבת אחת שהיו בה ב' פרשות. כאשר קריאה התבטלה יותר משבת אחת, יש להוסיף ב' סברות נוספות מדוע אין צורך להשלים את שתי הפרשות:

18 הגהות ספר המנהגים (טירנא), מנהג של שבת, אות מא.
19 ז"ל ערוך השולחן קלה, ו: "ודברים תמוהים הם דהא כיון דחובה היא להשלים מה שלא קראו מה לי תרי מה לי תלת ואפילו אם לא קראו כמה שבתות נראה שחובה להשלים כולם".

א. דאם לא כן אין לדבר סוף - כן כתב המהר"ם מינץ בדבריו (ואין זה שייך בנידון שבת שהתבטלה הקריאה והיו בה ב' פרשות מחוברות שבנידון זה כן יש לדבר סוף).

ב. אם ההשלמה היא מדין תשלומי תפילה, יש לומר שכשם שבתפילה לא תיקנו תשלומין אלא לתפילה אחת, הוא הדין גם בנידון דידן - כן כתב הביאור הלכה. ולעניין הלכה: המעיין בפסקי המשנה ברורה ימצא שבמקרה שביטלו את הקריאה שבת אחת ובאותה שבת היו ב' פרשות מחוברות, נראה שדעת המשנה ברורה נוטה יותר לדעת הגהות המנהגים והאליה רבא שחלקו על המהר"ם מינץ, ויש להשלים את ב' הפרשות ובסך הכול לקרוא ג' פרשות.²⁰ אך במקרה שביטלו את הקריאה יותר משבת אחת, נראה שדעת המשנה ברורה נוטה שאין להשלים אלא רק פרשה אחת, וזאת משום שהמשנה ברורה התחשב בדברי הגר"א השייכים רק במקרה זה ולא במקרה הקודם.

אולם לפי האור זרוע הרי כל העניין הוא בשביל לקיים את תקנת משה רבינו לגמור את התורה בכל שנה. ולכן נראה יותר לעניות דעתי הדלה והרטושה שבמקרה שביטלו את הקריאה במשך כמה שבתות, יש להשלים את כל הפרשות (כדעת האליה רבא) ואין טעם ועניין להשלים רק פרשה אחת, וגם לא ברור שכך דעת הגר"א שלא התייחס לכך בפירושו. אך כבר הורה זקן מרנא החפץ חיים, שכך צידד להלכה וכך הבין את שיטת הגר"א.

ז. האם ניתן לדחות פרשה שזמנה עתה מפני פרשה שזמנה עבר?

לכאורה יש לשאול על המהר"ם מינץ מדוע לא נוכל להשלים ב' פרשות באופן שלא נקרא ג' פרשות בשבת אחת, דהיינו שנקרא בשבת הבאה את ב' הפרשות שהחסרנו ובשבת לאחר מכן נקרא שוב ב' פרשות: הפרשה שנדחתה מהשבת הקודמת עקב ההשלמה, והפרשה המקורית של שבת זו.

וכתב הדגול מרבבה שמכאן מוכח שלעולם אין דוחים את חובת השעה שזמנה כעת מפני דבר שכבר עבר זמנו.²¹

20 אך יש לציין שבמגן אברהם מבואר שנקט לעיקר את דעת המהר"ם מינץ.
21 עיין בהגהות חכמת שלמה לר"ש קלוגר בשאלה דומה למהר"ם מינץ אך שונה, שבנידונו מדובר על ציבור שביטלו את הקריאה של שבת שהיו צריכים לקרוא בה פרשת פינחס, ודן אם יש להשלים קריאה זו בשבת הבאה שבה יש לקרוא פרשות מטות ומסעי. והעלה סברה

ונראה לענ"ד לומר שנידון זה תלוי במה שדן בו האור זרוע אם יש קבע לפרשות או לא, שאם נאמר שאין קבע לפרשות א"כ מדוע שלא נוכל לדחות את חובת השעה? הרי חובת השעה היא לקרוא בתורה ולהשלימה בכל שנה, ואין חובה לקרוא בשבת מסוימת דווקא פרשה זו או אחרת. לעומת זאת לדעת המהר"ם מינץ והדגול מרבבה יש קבע לפרשות, וחלק מתקנת קריאת התורה, היא לשייך ולקשר בין השבת לבין קריאתה.²²

אמנם כל זה לדעת המהר"ם מינץ. אך כאמור לעיל נראה לעיקר כדעת החולקים שניתן להשלים ב' פרשות מחוברות, ואם כן אין בהכרח הוכחה אם יש קבע לפרשות או לא. ונראה יותר לומר שאין קבע לפרשות, שכן מובא בשם הרא"ש.²³

ומכל מקום למעשה אין לדחות את חובת השעה, אף אם נאמר שאין קבע לפרשות, וזאת משום שיש לחוש לשומעים שיאמרו שזו הסדרה השייכת היום ולא ידעו שזה תשלומים ויבואו לידי טעות מכאן ולהבא.²⁴

לומר שבנידון זה גם לדעת מהר"ם מינץ יהיה אפשר להשלים את הפרשות, ויקרא בשבת הבאה את פרשות פינחס ומטות, ובשבת לאחר מכן יקרא את פרשות מסעי ודברים, וכך יוכל להשלים את הפרשה החסרה מבלי לקרוא ג' פרשות בשבת אחת. אך לבסוף דחה זאת מאחר שאין משלימים מספר לספר (ויבואר לקמן). ולכאורה מדברי החכמת שלמה מוכח שלא כדגול מרבבה, שכן ניתן לדחות את חובת השעה מפני החובה שכבר עבר זמנה. אולם המדייק בדבריו יראה שאין הדבר מוכרח, שהרי אם כך אכן היה סבור החכמת שלמה, א"כ מדוע קיבל את דבריו של המהר"ם מינץ לגבי שבת שהתבטלה הקריאה והיו בה ב' פרשות מחוברות שאין להשלים את הקריאה, הרי אפשר לקרוא בשבת הבאה רק את ב' הפרשות החסרות, ובשבת אחר כך שוב לקרוא ב' פרשות? אלא ע"כ לומר שלדעת הר"ש קלוגר באופן שיש שבת שאמורים לקרוא בה ב' פרשות וקוראים בה פרשה אחת מב' הפרשות אין הדבר נחשב שדוחה את חובת השעה. אולם למעשה כתב המשנה ברורה שלדעת המהר"ם מינץ אין לחלק בין מקרה שהקריאה החסרה היא ב' פרשות מחוברות, לבין מקרה שבשבת ההשלמה יש ב' פרשות מחוברות, ומבואר שבכל גוונא אין היכי תמצוי להשלים.

22 והדברים מוטעמים על פי מה שמבואר בספה"ק שענייני הפרשה שקורין בשבת משפיעים להשיג הארות והשפעות כעין הזמן ההוא כל אחד ואחד על פי מדרגתו (פסקי תשובות, סי' קלה).

23 לענ"ד נראה להוכיח שאין קבע לפרשות מכך שפעמים באותה שנה יש שינוי בפרשת השבוע בין ארץ ישראל לחו"ל, ומוכח שאין כ"כ חשיבות בסידור הפרשות אלא העיקר הוא עת ההתחלה ועת הסיום וקריאת הקללות קודם עצרת ור"ה. וראה מה שכתב בספר חזה התנופה סי' נד (לתלמיד הרא"ש, וכתב קיצור תשובות ששמע מהרא"ש!): "חילוק הסדרים וחיבוריהם הוא כדי שתעלה קריא' כל התור' בשנה אחת ולכן כל חכם בעירו או בארצו חיבר והפריד הסדרים כפי הסדר שראה שהוא הנאות ואין הסדר ההוא הלכה קבועה רק מנהג ואינו חובה לשנות מנהג הנהוג בברכה לקיים סי' סגרו ופסחו וכן כל כיוצא בזה בשאר הסימנים, סברא".

24 עיין בדגול מרבבה שם שכתב זאת כסיבה נוספת מדוע לא לדחות את חובת השעה. ויש

ח. השלמת הקריאה של שבת בימים שני וחמישי

ודע שכתב הדגול מרבבה שאין אפשרות להשלים את הקריאה של שבת בימים שני וחמישי, משום שבימים שני וחמישי קריאה כל כך ארוכה תגרום ביטול מלאכה לעם.²⁵ אלא יקראו בימים שני וחמישי את הקריאה של השבת הבאה ולא של השבת הקודמת משום שאין דוחים את חובת השעה מפני חובה שכבר עבר זמנה, ועוד שיש לחוש שהשומע יאמר שזו הסדרה השייכת היום ולא ידע שזו תשלומין, וכדלעיל.

ואוסיף עוד נופך בכך, שהרי תקנת קריאת התורה בשבת קודש בבוקר היא שילוב של שתי תקנות: תקנה אחת לקרוא כל ג' ימים שלא יהיו ג' ימים בלא תורה, ותקנה שנייה לקרוא בשבת עניינו של יום. ומעתה יש לומר שכל חובת ההשלמה של הפרשות היא רק מדין תקנת עניינו של יום, שעל פי תקנה זו יש סדר של נ"ד פרשות, אחת אחרי השנייה, ולכן יש צורך וחובה להשלים. ולכן אין ניתן להשלים את הפרשה החסרה בימים שני וחמישי שאין הקריאה בהם בכלל מצד תקנה זו אלא מצד תקנה אחרת: שלא יהיו ג' ימים ללא תורה.²⁶

ט. השלמת קריאות ימים שני וחמישי, שבת במנחה והמועדים

והנה התעוררתי לשאול מדוע כל חובת ההשלמה, שייכת רק באשר לקריאה של שבת קודש בבוקר, ומדוע אין חובה להשלים את הקריאה של שני וחמישי ושבת במנחה, וכמו כן מדוע אין חובה להשלים את קריאת התורה בחגים?

ואמנם בעטרת זקנים²⁷ כתב לחדש, שאם לא קראו בתורה ביום שני יקראו ביום שלישי, כדי לא להיות ג' ימים ללא תורה, אך אם לא קראו בתורה ביום חמישי, לא יקראו ביום ששי, משום שכבר עברו עליהם ג' ימים ללא תורה ועבר זמנו בטל קרבנו. אולם כל הפוסקים חלקו עליו וכתבו שאין לחדש קריאה בתורה בימים שלא נתקנה לנו קריאה בהם, וכך קיימא לן להלכה. אך מלבד זאת גם

לשאול: אם אכן אין קבע לפרשות, א"כ מה אכפת לן שיבואו לידי טעות? ויש לומר שעל ידי כך יתקלקלו בזמני המועדות ועיין כעין זה בשו"ת מהרי"ל, הובא לעיל הערה 9.

25 וזו הסיבה שאין מוסיפים עליות בימים שני וחמישי.

26 ובערוך השולחן (אות ו) כתב טעם נוסף מדוע לא להשלים את הפרשה החסרה בשני וחמישי: "דלא נתקן שבעה קרואים רק בשבת ושיקראוה בשני או בחמישי בג' קרואים ביחד עם הפרשה לא תהיה כתקנת חכמים".

27 על שולחן ערוך סי' קלה.

לדעת העטרת זקנים אין הקריאה ביום שלישי השלמה ליום שני אלא היא נכנסת במקום הקריאה ביום שני, אבל אם לא קראו ביום חמישי גם העטרת זקנים לא כתב לחדש שיקראו בשבת פעמיים, כדי להשלים את ביטול התמיד של יום חמישי, ויש לעיין מדוע.

ויודע אני כי כל מי שקורא את השורות האחרונות, יטען מיד ויאמר שאין טעם לקרוא בשבת בבוקר פעמיים, שהרי בלאו הכי קוראים את הקריאה של יום חמישי בשבת בבוקר, אך בדיוק לנקודה זו אני מכוון, שאם חובת ההשלמה נובעת מדין תשלומין, ויש לזה דמיון לחובת ההשלמה של התפילה, אם כן מה בכך שקוראים את אותה קריאה, הרי גם בתפילה מתפללים את אותה תפילה פעמיים?

ולכן מכאן יש מקום להוכיח שחובת ההשלמה אינה נובעת מדין תשלומין, אלא כפי שכתב האור זרוע:

שלא לדלג פרשה אחת מן התורה לפי כי מימות משה רבינו נתקן לקרות התורה בפרשיותיה ולהשלימה בכל שנה ושנה כדי להשמיעה לעם מצות וחוקים.

ולכן כל עניין השלמת הקריאה החסרה הוא רק כדי לשמור על התקנה להשלים את התורה בכל שנה ושנה, ולכן בימים שני וחמישי ושבת במנחה שביטול הקריאה בהם אינו גורם לכך שלא נשלים את התורה בכל שנה, אין שייך כלל לדון להשלים קריאה זו.

והוא הדין בקריאת המועדים, שאף על פי שגם הם מתקנת משה רבינו, מכל מקום מאחר שהיא חובה השייכת רק לאותו זמן, ואין היא חלק מקריאת התורה של כל השנה, הרי שאם לא קרא בחג, עבר זמנו בטל קרבנו, ואין פרשת תשלומין אמורה אלא לגבי תפילה ולא לגבי חיוב קריאת התורה.

י. האם חובת ההשלמה היא רק לציבור או גם ליחידים?

בספר שערי אפרים²⁸ לרב אפרים זלמן מרגליות (והוא ספר שלם על הלכות קריאת התורה²⁹) כתב חידוש יסודי בכל עניין זה של השלמת הפרשות, והוא

28 שער ז סעיף לט.

29 עיין בשערי תשובה ריש סי' קלה שכתב: "כל הלכות קריאת התורה עד סימן ק"נ תמצא מבואר

שאם מלכתחילה לא התקבצו עשרה אנשים בשבת, אין הם צריכים להשלים את הקריאה החסרה בשבת הבאה.

ובפתחי שערים שם ביאר את טעם הדבר:

דווקא היכא דבני חיובא הן לקרות אלא שאירע להם אונס, אבל היכא דלא הוו עשרה מעיקרא, לאו בני חיובא נינהו ואין צריך להשלים, דמעיקרא הכי אתקון חיוב הקריאה, על מקום שיש עשרה דווקא.

והנה בפשטות חידוש זה תלוי בחקירה אם חיוב קריאת התורה הוא חובת הציבור או חובת היחיד. שאם הוא חובת הציבור אזי אכן יש לומר שאם לא התקבצו כלל ציבור אזי לא חלה עליהם כלל החובה לקרוא, וממילא אינם מחויבים להשלימה, מה שאין כן אם זו חובת היחיד. ולפי זה יוצא שהשערי אפרים הכריע שקריאת התורה היא חובת הציבור.

אך לעניות דעתי נראה שכך הם אכן הדברים רק אם נאמר שחיוב השלמת הפרשה נובע מדין תשלומין, ואז אכן יש לומר שלא תיקנו תשלומין אלא למי שהיה מחויב בדבר. אולם אם חיוב ההשלמה אינו נובע מדין תשלומין, אלא הוא ממש עיקר התקנה לפי שאין קבע לפרשות, אם כן ציבור שלא התאסף שבת אחת ולשבת הבאה התאסף, צריך לקרוא את ב' הפרשות כדי לקיים את חובתו כציבור לגמור את התורה בכל שנה ושנה.

ובשלמא יחידים שאינם מתאספים להיות חלק מציבור, לאורך כל השנה, אזי אכן אין עליהם מעיקרא שום חיוב תקנה זו לגמור את התורה בכל שנה (למאן דאמר שהיא חובת הציבור). אך יחידים שכן מתאספים להיות "ציבור" במשך שבתות השנה, ואירע מקרה לשבת אחת או לכמה שבתות שביטלו את הקריאה, חייבים הם כציבור לדאוג להשלים את פרשות השבוע שביטלו, אלא אם כן נאמר שיש קבע לפרשות וממילא מתורת תשלומין קא אתינן.

ויש להעיר ולעורר שהנה המשנה ברורה לא הביא חידוש זה של השערי אפרים, אף שהוא חידוש יסודי וחשוב בהלכות אלו, והמשנה ברורה מביא את דברי השערי אפרים ממש כסדר בהלכות קריאת התורה, והלא דבר הוא!³⁰

ומסודר יפה בחיבור שערי אפרים ופתחי שערים ומשם תדרשנו.

30 ובשיעור שמסר הר"א וייס בעניין זה לאחרונה (בעקבות שאלת רבים עקב סגירת בתי הכנסת בתקופת משבר הקורונה) אמר ליישב זאת שהנה השערי אפרים בשער ז דן בכל ענייני השלמת פרשה חסרה בסעיפים ז עד יד, ולאחר כן דן בעניינים אחרים, ורק בסעיף לט (בסוף השער) כתב חידוש זה, ושמו משום כך המשנה ברורה לא ראה זאת, עכת"ד. ולענ"ד נראה מצד אחד

והשמטה זו נותנת מקום לחשוב שהמשנה ברורה לא הסכים עם השערי אפרים בזה. ואכן יש לדעת שחידוש זה אינו מוסכם ויש להוכיח מכמה וכמה ספרי שו"תים שלא נקטו כן.³¹ וכפי שכבר כתבתי לעיל הדבר תלוי בשאלה אם חיוב ההשלמה הוא מתורת תשלומין או לא, וכן אם יש קבע לפרשות או לא.

ונראה לעניות דעתי לומר שכל כוונת השערי אפרים הייתה לעיירות קטנות שפעמים אין בהם מניין של אנשים כלל, ואירע שבת שלא היו עשרה אנשים בעיירה, אזי יש לומר שאין הם צריכים להשלים את הקריאה בשבת הבאה, מאחר שבאותה שבת לא היו מוגדרים כלל כציבור. אבל עיירה שיש בה מניין מתפללים, ואירע להם אונס בשבת אחת שלא יכלו להגיע אל בית הכנסת או שהגיעו אל בית הכנסת ולא יכלו לקרוא בתורה מחמת אונס כזה או אחר - צריכים הם להשלים את הקריאה החסרה בשבת הבאה גם לדעת השערי אפרים.

ויש להוכיח הבנה זו מדיוק דברי השערי אפרים שכתב: "ואם לא ביטלו באונס רק שלא היה שם עשרה בשבת זה", ולכאורה אם המדובר הוא שיש עשרה אנשים במקום, מדוע אין זה מוגדר כאונס? ומדוע השערי אפרים מחשיב מקרה זה שהוא לא באונס? עצם זה שכלל התושבים לא יכלו להתאסף בבית הכנסת מן הסתם נחשב לאונס. ולכן נראה לומר שכוונת השערי אפרים שמדובר שלא היו כלל עשרה אנשים במקום בשבת הזו, ולכן אין זה מוגדר כביטול באונס, כי מלכתחילה לא היה כלל אפשרות לקריאה בתורה בשבת זו, ולכן בשבת זו כלל לא חלה עליהם חובת הקריאה בתורה. אך מקום שיש בו עשרה אנשים ולא הצליחו העשרה להתאסף בבית הכנסת, הרי זה מוגדר כביטול באונס, והרי הם חייבים להשלים את הקריאה, כי בוודאי שיש חובת הקהל על הקהל של מקום זה להתאסף כציבור ולקיים את תקנת משה רבינו.

לחזק השערה זו ממה שכתב המשנה ברורה בשער הציון אות ה (בסי' קלה) לעניין דרך קריאת התורה של שחרית לעת מנחה שיעשו זאת קודם אמירת אשרי ובא לציון, וסיים "כן נראה לי". ואילו היה רואה סעיף לט בספר שערי אפרים, היה רואה שכן כתב השערי אפרים, ויכול היה לכתוב זאת בשמו. אך עכ"פ אחרי הכול זהו דוחק, ואף אם נניח שהמשנה ברורה לא ראה את השערי אפרים, מדוע לא חידש כן מדנפשיה? ולכן יותר נראה לומר שלא סבירא ליה כן, ובפרט לפי מה שכתבתי בסמוך מה שנראה לענ"ד בהבנת דברי השערי אפרים גופא, שאינם כהבנה הפשוטה כפי שהבינו רבים.

31 עיין בשו"ת בצל החכמה ח"א סי' ז.

וראה גם בפתחי שערים שם שכתב: "דמעיקרא הכי אתקון חיוב הקריאה, על מקום שיש עשרה דווקא". הרי שתלה את הדבר במקום שיש בו עשרה, ומבואר שמקום שאין בו עשרה אינו מוגדר כבר חיובא. אבל מקום שיש בו עשרה הרי הוא מוגדר כבר חיובא, אף אם תושבי המקום לא הצליחו להתאסף כציבור. וממילא לפי מה שהתבאר לעיל בדעת האור זרוע שאין קבע לפרשות, אם כן יש לומר שגם לדעת השערי אפרים בשבת הבאה יצטרכו להשלים את הפרשה מאחר שכעת הם מוגדרים כציבור, וכבר היו גם ציבור קודם לכן, ולכן צריכים הם להשלים את הפרשה החסרה.

והנה מכל מקום מוכח שדעת השערי אפרים שתקנת קריאת התורה היא חובת הציבור, כי אם היא חובת היחיד אם כן לכאורה גם מקום שאין בו עשרה אנשים יהיה חייב להשלים את הקריאה, מאחר שהם בני חיובא, שהרי החיוב מוטל על כל אחד ואחד. אלא על כורחך שלדעת השערי אפרים הרי זו חובת הציבור, ולכן אם הציבור כן קיים את חובתו לקרוא בתורה, ורק יחידים מתוך הציבור לא הגיעו לבית הכנסת באותה שבת, בוודאי לא חל עליהם חיוב להשלים, מאחר שכל תקנת קריאת התורה היא על הציבור, והציבור אכן קיים את תקנתו.

ויש מקום להוכיח זאת מדברי המהר"ם מינץ המובאים לעיל, שהרי המעשה בנידונו היה אודות רוב הקהל שעזבו את בית הכנסת והשלימו את הקריאה במקום אחר, והמהר"ם מינץ בתחילת דבריו כתב כמה וכמה טעמים לדחות את דברי השואלים שרצו לטעון שאין ההשלמה עולה להם, שהיה זה בספר תורה אחר, ולאחר זמן רב ועוד, ולכאורה יש להקשות שאכן כל זה טוב ויפה כלפי רוב הקהל שבאמת השלים את קריאת התורה, אבל לפי המבואר שם שנשאו בבית הכנסת כחמישה אנשים (בעלי המחלוקת) והם לא השלימו את הקריאה, ומדוע לא יצטרכו לקרוא שוב בשבת הבאה את הפרשה הקודמת בעבורם?

אלא יש לומר שמאחר שהציבור כציבור השלים את הפרשה, ולא נותרו אלא בודדים שלא קראו את הפרשה, אין להם צורך להשלים, כי קריאת התורה הוא חובת הציבור, והציבור קיים חובה זו.

ויש לשים לב שאף שחמשת בעלי המחלוקת שנשאו בבית הכנסת היו חלק מהציבור, שהרי התפללו שחרית ביחד עם הציבור ונכחו בבית הכנסת עד עליית שביעי, ואם כן חלה עליהם חובת הקריאה בתורה (שהרי היו הם חלק

מהציבור)³² בכל זאת אין עליהם חובה להשלים, כי הציבור שאליו הם שייכים קיים את תקנתו גם בעבורם.

ולפי זה מה שכתב בספר שערי אפרים³³, והובא להלכה גם במשנה ברורה,³⁴ שאם באותו בית כנסת יש חלק מהקהל ששמע קריאת התורה וחלק שלא שמע, יש ללכת אחר הרוב, ואם רוב הקהל לא שמע יש להשלים את הקריאה בשבת הבאה, אין זה משום שהרוב מכריע את המיעוט, אלא משום שבמקרה כזה מאחר שהרוב לא שמע קריאת התורה, אם כן הרי זה נחשב שהקהל כקהל לא קיים את חובת קריאת התורה. והוא הדין להיפך שאם הרוב כן שמע את קריאת התורה, והמיעוט לא שמע, אין צורך לחזור ולקרוא, ולא משום שאין המיעוט יכול להכריח את הרוב, אלא משום שגם המיעוט אינו צריך להשלים את הקריאה.³⁵

ולפי כל הנ"ל יצא לנו חידוש דין, שאם בשבת מסוימת רוב הקהל לא יכול היה להגיע לבית הכנסת משום חולי וכדומה, אזי אף שבבית הכנסת קיימו את חובת קריאת התורה, מכל מקום בשבת הבאה יש להשלים את הקריאה (אם אכן בשבת הבאה רוב הקהל שלא היה בשבת הקודמת יגיע בשבת הזו), משום ששם קהל מוגדר על פי הרוב.

ואין לומר שבמקרה כזה (שרק המיעוט נמצא בבית הכנסת) לא יצטרכו המיעוט כלל לקרוא בתורה באותה שבת, דזה אינו, שמאחר והם עשרה ביחד, מחויבים הם לתקנת משה רבינו שלא להיות ג' ימים ללא תורה, ורק הדין הנוסף שבתקנה - לגמור את התורה בכל שנה - שממנו נובעת החובה להשלים את הפרשה בשבת הבאה הוא שנקבע על פי הקהל.

32 אך זה תלוי בשאלה נוספת, אם החובה חלה על כל הציבור או שמספיק עשרה השומעים את קריאת התורה, עיין שו"ע או"ח קמו, ב והביאור הלכה שם ואכמ"ל.

33 שער ז אות י.

34 סי' קלה סק"ז.

35 ובפשטות מדובר אפי' כשהמיעוט היו חלק מהציבור וחל עליהם החיוב.

והנה לעיל הערתי שהמשנה ברורה לא העתיק את חידושו של השערי אפרים לגבי מקום שלא היה שם עשרה, אך את העניין שיש ללכת אחר הרוב הוא כן מעתיק, ולפי מה שביארתי בשיטת השערי אפרים הא בהא תליא, וא"כ אולי זו הסיבה שהמשנה ברורה לא העתיק את חידושו של השערי אפרים, אך יותר נראה כי המשנה ברורה סובר שכל אחד שהוא חלק מהציבור חייב לשמוע קריאת התורה כמבואר בדבריו בביאור הלכה שם, ומה שיש ללכת אחר הרוב אין זה משום שהמיעוט אינו צריך לשמוע את קריאת התורה, אלא משום שהמיעוט אינו יכול לכוף את הרוב לקרוא ולשמוע גם את הפרשה הקודמת.

אך כאמור לא כולם נוקטים כשערי אפרים בזה, אלא נוקטים שיש חובה על כל יחיד ויחיד לשמוע ולהשלים את קריאת התורה, וכן מצינו כמה מעשי רב מגדולי התקופות: הגר"א³⁶ ור' נתן אדלר רבו של החת"ס³⁷, שעשו כן, אם מחמת עיקר הדין ואם מחמת חומרא.³⁸

יא. עיירה שיש בה כמה בתי כנסיות

והנה בספר עולת שבת³⁹ כתב לחדש שאם באותו מקום יש כמה בתי כנסיות, אזי אם קראו את התורה לפחות בבית כנסת אחד באותו מקום אין זה נקרא ביטול התמיד, ואין צריכים הקהל שהיו בבתי כנסיות האחרים להשלים את הקריאה החסרה, וכתב זאת בשם המהר"ם מינץ. וכנראה למד זאת מדברי המהר"ם מינץ שלא התייחס לחובת ההשלמה של אותם חמישה אנשים בעלי המחלוקת שנשארו בבית הכנסת, או משום שהשלמת הקריאה - במעשה שדן בו המהר"ם מינץ - לא היה כלל באותו בית כנסת.

אולם האליה רבא השיג על העולת שבת, וכתב שמדברי המהר"ם מינץ אין ראיה, כי שם הקהל כן קרא אלא שעשה זאת בבית כנסת אחר, אך במקרה שיש מספר קהלים (כלומר יותר מבית כנסת אחד), אם קהל אחד לא שמע את קריאת התורה, לא יועיל לקהל זה מה שקראו קריאת התורה בבית כנסת אחר.

וכן מסתבר כדברי האליה רבא, שהחובה לקרוא בתורה מוטלת על כל ציבור בפני עצמו, ומסתבר שבמקומות שבהם יש יותר מבית כנסת אחד, כל בית כנסת מוגדר כציבור בפני עצמו. אך שמא יש לומר שאם כל בתי הכנסת בעיירה נשענים על תשתית רוחנית אחת כגון מקווה ומו"צ, הרי שכל העיירה תהיה מוגדרת כקהל אחד,⁴⁰ ואם כן יש ללכת אחר הרוב וכמבואר לעיל.

36 תוספת מעשה רב אות לד דכשיצא הגר"א מבית האסורים אמר לבעל קורא שיקרא לפניו את כל ד' הפרשות שהחסיר.

37 כך מעיד בשו"ת מהר"ם שיק, או"ח סי' שלה ששמע מהחת"ס שקרא להשלים הרבה סדרות, אולם לא מבורר שם מה היה גוף המעשה, אם הר"נ אדלר לבדו החסיר את הקריאה או כל הציבור.

38 ועיין חזון עובדיה, שבת ח"ב עמ' שכט מעשה עם הר"ע יוסף בעניין זה (ומובא גם בשו"ת יביע אומר ח"ט סי' כח).

39 סי' רפב אות ד.

40 עיין בביאור הלכה סי' תסח ד"ה וחומרי מקום שכתב בשם הפרי חדש ששם קהילה לעניין מנהג המקום הוא שיש לה בית כנסת ומתפללים בה בציבור בכל יום, ויש להם מו"צ ומקווה,

יב. אופן חלוקת העליות בשבת השלמה

באופן שמשלימים את קריאת התורה יש לעיין מהי הדרך הנכונה לעשות כן, ומצינו בזה שתי דרכים בפוסקים.

דרך אחת - להתייחס לקריאת הפרשה החסרה והפרשה הנוכחית כשתי פרשות מחוברות, וממילא יש לחלק את מספר העולים שווה בשווה.⁴¹

דרך שנייה - יקראו לעולה הראשון את הפרשה החסרה עד תחילת הפרשה הנוכחית (לפחות שלושה פסוקים מהפרשה הנוכחית) ולאחר מכן ימשיכו את סדר העליות כרגיל.⁴²

ושמא יש לומר שגם מחלוקת זו תלויה בשאלה אם יש קבע לפרשות או לא, שאם אין קבע לפרשות אם כן שתי הפרשות זמנן היום, ואין מניעה שהעולים לתורה יתחלקו באופן שווה בפרשות (כמו שבת שיש בה שתי פרשות מחוברות). אך אם יש קבע לפרשות יש מקום לומר שעדיף שכל העולים לתורה יברכו על קריאת התורה שזמנה בשבת זו והיא חובת היום.

על כל פנים נראה שבאופן שהשלמת הפרשה היא לא לכל השיטות (כגון בשתי פרשות מחוברות וכדומה) עדיף לנקוט כדרך השנייה, כדי שלא ניכנס לחשש שהעולה מברך על קריאה שאינה חובה.⁴³

יג. להשלים פרשה מחומש אחר

עוד יש לדעת שנחלקו הפוסקים בעוד מחלוקת: אם ניתן להשלים מחומש לחומש, וכגון שביטלו את קריאת פרשת פקודי, אם יכולים בשבת הבאה, שבת ויקרא, להשלים את פרשת פקודי. לדעת המהר"ם מיניץ לא ניתן להשלים (כי לא נכון לקרוא לעולה אחד מסוף חומש ומתחילת החומש הבא), אך יש

ואם אין לה את כל אלה, הרי היא נטפלת לעיירות הסמוכות לה.

41 כן נקט השערי אפרים.

42 כן הביא כף החיים בשם כמה פוסקים וכן פסק הר"ע יוסף בחזון עובדיה, שבת ח"ב עמ' שכט.

43 והנה הר"א וייס פרסם תשובה בעניין השלמת הפרשות עקב מגפת הקורונה, וכתב כמה סברות להקל, והוסיף שאין לומר שאין כל חשש אם בכל זאת רוצים להחמיר ולהשלים, כי יש לחוש שהעולים לתורה (כלומר שלושת העולים הראשונים) מברכים על קריאה שהיא לא חובת היום, ולדידי צ"ע, הרי את זה ניתן לפתור ע"י בחירת הדרך השנייה, והרי אף בפרשות מחוברות ממש אין חלוקת העליות בצורה שווה מעכבת, כמבואר במ"ב בכמה מקומות.

חולקים עליו, והמשנה ברורה מביא מחלוקת זו.⁴⁴ ועיין בערוך השולחן שכתב לדחות את דברי המהר"ם מינץ.⁴⁵

אמנם לאחר שמחת תורה כבר אי אפשר להשלים את הפרשות מהסבב הקודם, כיוון שכבר נסתיים סבב הקריאות של שנה זו, וכמבואר בלשון האור זרוע.⁴⁶

יד. מסקנה והצעה למעשה

עתה ננסה להשליך מכל הנכתב עד עתה למציאות של זמננו, והיא מגפת הקורונה, אשר הוכרחנו לסגור את שערי בתי הכנסת, ואף היו מספר שבועות שאפילו תפילה בשטח פתוח הייתה אסורה, ומעתה הרי זו שאלת רבים, אם יש להשלים את הפרשות החסרות.

והנה מצב כגון זה שרוב שלומי אמוני ישראל לא קראו בתורה במספר שבתות, הוא מצב שלא דנו בו בפוסקים כלל, וכל הנידון היה על ציבור מסוים. אך כאן אנו דנים על מקרה שכמעט כל כלל ישראל ביטל קריאה במספר שבתות, והיאך נבוא בחג שמיני עצרת הקרוב לחגוג שמחת תורה, אם כלל ישראל אינו מסיים את התורה? והרי זה דומה לחגיגת סיום מסכת, כאשר כל הלומדים דילגו על מספר דפים באמצע המסכת. וכי ניתן לחגוג כאן סיום מסכת?

אמנם ב"ה לא אלמן ישראל, וגם בשבתות הללו היו כמה וכמה מניינים שקיימו את התקנה של קריאת התורה, וכגון במנייני מרפסות וחצרות שהיו מותרים גם בזמן שהתפילה בשטח פתוח הייתה אסורה (כי כל אחד עומד ברשותו) וכגון במלונות השונים אשר שהו שם חולי קורונה. כמו כן הממשלה נתנה אישור מיוחד לקיים תפילה מצומצמת בכותל המערבי, וכן במקומות שונים בעולם, ואם כן בוא נבוא לחגוג את שמחת התורה, והרי זה דומה לשייבה שלמה החוגגת סיום מסכת עם בחור אחד שזכה לסיים מסכת, וכמו כן אנו חוגגים שב"ה לא התבטלה תורה מעם ישראל, ועם ישראל על ידי נציגיו סיים את התורה גם בשנה זו, וכמו מעמד סיום הש"ס הנחגג על ידי כל בית ישראל, בזכות לומדי "הדף היומי".

44 סי' קלה סק"ז.

45 שם אות ו': "ותמוה הוא דאטו לעיכובא הוא שיהא אחד מחבר השני סדרות ועוד איזה איסור יש בזה אם יחברום והעיקר נראה דבכל אופן החיוב להשלים".

46 עיין ספר אשי ישראל, פרק לח הערה עד בשם הר"ח קנייבסקי.

אולם כאמור לעיל, החובה לסיים את התורה בכל שנה היא חובה על כל קהל, ולזאת לא יועיל מה שהיו מקומות שכן קראו בתורה, ויש לדון כל קהל בפני עצמו.

אך נראה שקשה מאוד יהיה להשליך מכל הנאמר לעיל על המצב שנוצר בעקבות משבר הקורונה, מחמת כמה וכמה סיבות:

ראשית, כפי שכתבתי לעיל יש להגדיר מה מוגדר קהל: האם כל בית כנסת בעירו נקרא ציבור בפני עצמו, האם כל קהילה מוגדרת ציבור לעצמה? ובכלל כיום אנו רואים שיש אנשים שאין להם מקום תפילה קבוע, אלא פעמים הם מתפללים כאן, ופעמים שם, בימות החול בבית כנסת אחד, ובשבתות וחגים בבית כנסת אחר, ופעמים בשבתות ובימות החול גופא - אין מקום קבוע, והרי צריכים אנו ללכת אחר רוב הקהל וכפי שהתבאר לעיל, ואיך נחליט על אנשים כגון אלו לאיזה קהל הם שייכים?⁴⁷

ועוד שבעקבות מגפת הקורונה רבים החלו להתפלל במנייני מרפסות וחצרות או בשטחים פתוחים (בזמן שהנחיות אפשרו זאת), ובמניינים אלו הרכב המתפללים נקבע על פי מקום המגורים, וכך נמצא שאנשים מבתי כנסת שונים ומקהילות שונות התאגדו כעת לציבור זמני עד שתעבור המגפה, וכל זה מקשה על אופן הגדרת רוב הציבור.

והנה כפי שכתבתי לעיל, נראה לעניות דעתי שיש מקום לומר שבמקום שיש מרא דאתרא אחד ומועצה דתית אחת המופקדת על שירותי הדת, והיא מפעילה את המקוואות וכדומה, הרי שכל תושבי אותו מקום מוגדרים כקהל אחד לעניין חובת השלמת הפרשה. ומאחר שמן הסתם בתקופה זו רוב התושבים ביטלו במשך כמה שבתות את קריאת התורה, הרי שבתי הכנסיות יצטרכו להשלים פרשות אלו כדי שנגיע למצב שרוב הציבור (תושבי אותו מקום) לא ביטל את קריאת התורה על הסדר.

אמנם במקומות רבים לצערנו יש הרבה תושבים שאינם שומרים תורה ומצוות, ואם כן בלאו הכי רוב הציבור אינו שומע קריאת התורה גם בימים כתיקונם, ויש להסתפק אולי הגדרת רוב הקהל נמדדת רק באלו הפוקדים את בתי הכנסת תמידים כסדרם.

---

47 וכבר דנו הפוסקים בכיו"ב לעניין קבלת שבת של רוב הציבור הגוררת אחריה גם את היחידים.

ועל כל פנים קשה מאוד ליישם הלכה זו להלכה ולמעשה, מאחר שהחזרה לתפילות במניין נעשתה בהדרגה: בתחילה חזרנו לתפילות בשטח פתוח, ורק לאחר מכן לבתי הכנסת, וגם אז היו עדיין מן הסתם מתפללים רבים שהם בגדר קבוצות סיכון שלא הגיעו לבית הכנסת, ואם כן היאך נעשה? כל שבת נקרא שוב את פרשות השבוע החסרות בעבור החדשים המצטרפים?

ועוד שקשה כעת לשער בתקופה הזאת שיש מניינים בשטחים פתוחים אם הרוב (לפחות מאלו הפוקדים את בתי הכנסת תמידים כסדרם) שמע קריאת התורה או לא, וכל זה מקשה מאוד על האפשרות ליישם ולהחליט דברים ברורים בהלכה זו.

ועוד שיש כאלו ששמעו קריאת שבת כן ושבת לא, ואין היגיון לומר שיכולים הם להשלים לסירוגין, שהרי כפי שהתבאר לעיל חלק מהתקנה היא לקרוא את הפרשות לפי הסדר.

ועוד שלפי האמור לעיל יש כמה וכמה סברות לפטור את הציבור מהשלמת הקריאה (יותר מב' פרשות ועוד).

אמנם אם מדובר בקהילה המוגדרת כציבור עצמאי כמו בחסידיות השונות או ביישוב קטן - ניתן להגדיר בקלות את רוב הציבור לעניין זה.

ונראה לעניות דעתי להציע שבשבת הראשונה שבה חוזרים לבתי הכנסת, יש לארגן קריאה בתורה באחד מבתי הכנסת המרכזיים והגדולים של כל עיר במהלך יום השבת לאחר תפילת מוסף, ואותם אלו אשר חשקה נפשם להשלים את הפרשות החסרות יבואו מכל קצוות העיר כדי להשלים את הפרשות החסרות, ובכך ניתן אפשרות לאלו הרוצים להשלים - מחד, ומאידך לא נטריח את אלו שכבר שמעו את קריאת התורה וכן את אלו שאינם רוצים להשלים, כי הם סומכים על הסברות להקל בעניין זה.

כדי לארגן קריאה זו יצטרכו עשרה אנשים שלא לשמוע קריאת התורה באותה שבת בבוקר (ולכל הפחות שישה אנשים)⁴⁸ וסדר הקריאה יהיה כדלהלן:

הוצאת ס"ת מהארון, עלייה ראשונה יקראו מתחילת ספר ויקרא - שאז נסגרו בתי הכנסיות (ואם יש מהקהל שלא שמעו גם פרשות ויקהל-פקודי - אז יש מקום להתחיל מויקהל-פקודי) עד עלייה שנייה של פרשת השבוע הנוכחית,

48 עיין ביאור הלכה סי' קמג ופסקי תשובות שם אות ג.

ולאחר מכן עוד שישה עולים לפי הסדר עד סיום פרשת השבוע הנוכחית, חצי קדיש,⁴⁹ מפטיר וברכות ההפטרה וההפטרה של פרשת השבוע הנוכחית, לאחר סיום ברכות ההפטרה יחזירו את ספר התורה לארון ללא אמירת קדיש.⁵⁰

גם אלו ששמעו את קריאת התורה במהלך שבתות אלו לסירוגין (כלומר חלק מהפרשות שמעו וחלק לא שמעו - לא לפי הסדר) יכולים להשלים את קריאת הפרשות, שהרי כעת שומעים את כל הפרשות על הסדר.

מתפללים בקרב קבוצות הסיכון שאינם יוצאים גם בימים אלו מהבית ולא יוכלו להגיע למעמד השלמת הפרשות, יסמכו על השיטות המקילות, ועל כך שהיו אנוסים, וחישוב לעשות מצווה ונאנס מעלה עליו הכתוב כאילו עשה.⁵¹ ואם תהיה תקופת זמן מסוימת שבה משרד הבריאות יודיע כי גם קבוצות הסיכון יכולים לצאת מהבית ללא חשש, יש מקום לארגן מעמד נוסף כזה בעבורם בשבת הראשונה אם אכן יהיו דורשים לכך.

ויה"ר שהקב"ה יאמר לצרותינו די, ימנע מגפה מנחלתנו, ויחיש לנו גאולה שלמה במהרה בימינו אמן.

---

49 עיין ספר אשי ישראל, פרק לח הערה עד בשם ר"ח קנייבסקי.

50 ועיין שם בשם הקהילות יעקב שיש להפסיק בין קריאת התורה לתפילה מנחה כרבע שעה של דרשה או של אמירת תהילים.

51 וכמובא לעיל הערה 9 שהמהרי"ל לא ראה שנוהגים להשלים כלל את הפרשה, וכן בספר פתח הדביר כתב שמיום עמדו על דעתו לא ראה שנעשה מעשה כזה להשלים את הפרשות (מובא בשערי רחמים על השערי אפרים, שער ז אות יא), וכן בשו"ע הלכה זו לא הובאה כלל.

